

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

№7
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 698 sahifa,
1-iyul, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Umarova H. O'. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti rektori

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik

Shoumarov G.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik

Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor

Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor

Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor

Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor

Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor

Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)

Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)

Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)

Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)

Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)

Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)

Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent

Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor

Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor

Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor

G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)

Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti

Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor

Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)

Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)

Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent

Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori

Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari

Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Umarova H. O'. – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Rector of the Nizami National Pedagogical University of Uzbekistan

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Konvergent tahririyat mas'uliyati: Yangi O'zbekistonni barpo etish jarayonini yoritish tendensiyalari	16
Doniyorov Salim Musurmonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy bilimlarini shakllantirish.....	23
Nazarov Odil Omanqulovich	
"Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"da ijtimoiy-pedagogik hamkorlikning o'rni	27
Abirova Umida Nazarovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda uchraydigan nutq nuqsonlarini oldini olish va uning ahamiyati	30
Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li	
Pedagogik jarayonda axloqiy qarashlarni shakllantirish usul va vositalari	34
Xudoykulova Shaxlo Mamaniyozovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining ijodkorligini rivojlantirishda ta'limiy o'yinlarning ahamiyati	38
Salimova Dilmira Farxodovna	
Aholining iqtisodiy axborot savodxonligini oshirishdagi muammo va kamchiliklar	41
Rajabov Asliddin Xolmirzayevich	
Favqulodda vaziyatlar yo'nalishi ta'limida muloqotning ahamiyati.....	44
Boltayev Baxtiyor Yunusovich	
Biologiya ta'limi va raqamli texnologiyalar	48
E. Po'latova	
Boshlang'ich ta'limga tayyorlov guruhi bolalarini kasbga yo'naltirishda stem yondashuvining ahamiyati ...	51
Egamova Ravshanoy Surobjonovna	
O'zbekiston TIMSS natijalarini qanday yaxshilashi mumkin?	
Innovatsion ta'lim yondashuvlari va samarali strategiyalar.....	55
G'ayniddinov Shayxislom Tolibjon o'g'li	
Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda mutaxassislar hamkorligi	60
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Developing Student's Critical Skills Through Technology-Enhanced English Lessons	63
Mavlonova Dildora Shuxrat qizi	
Bahrom Ro'zimuhammad she'rlarini o'qitishda integratsiya usulidan foydalanish	67
Nomozova Dilobar Suyun qizi	
Aksiologik yondashuvlar asosida bo'lajak pedagoglarda altruizm ko'nikmalarini shakllantirish: bosqichlar va tamoyillar	72
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi	
3D Modeling of Virtual Chemical Laboratories	75
Qayumov Jamshid Ma'rufjon o'g'li	
Fostering Metacognitive Skills in Efl Learners Through Ai-Supported Instruction: a Review of Recent Literature	80
Ruzieva Maftuna	
Onlayn va gibril ta'lim sharoitida mashinasozlik texnologiyasi faniga qiziqishni oshirishning nazariy asoslari.....	85
Sarimsakova Soxibaxon Raxmonjanovna	
Loyihalashtirilgan integral darslar samaradorligi (9-sinflar uchun "Metallar va ularning umumiy xususiyatlari" mavzusida)	88
Sharipova Hakima Shavkatovna	
Metacognition and Self-Regulated Learning	92
Turayeva Nazira Ibragimovna	
Методические возможности совершенствования обучения научной письменной речи на основе коммуникативно-деятельностного подхода	95
Меденцева Наталья Петровна	
Transformatsion jarayonlarda tibbiyot oliy ta'lim muassasalari raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari	100
Jonibekov Jasur Jonibekovich	

O'zbek milliy musiqasi: boy madaniyat va san'atning ajralmas qismi.....	105
Rustamova Maxsuma Farxodbek qizi	
Sharq va G'arbda tibbiyot fanlarining yaratilishi tarixi.....	108
Bakayev Najmiddin	
Didaktik o'yinlar bola faoliyatining asosiy vositasi sifatida.....	112
Egamova Madina Qobil qizi	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalarining konvergent-kreativ tafakkurini takomillashtirishning didaktik asoslari.....	116
Egamova Shukriya Amanovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida universal ta'lim faoliyatlari orqali tarbiyaviy maqsadlarga erishish imkoniyatlari	119
G'aybullayeva Nafisaxon Nosirjon qizi	
Matematika o'qitishning klassik metodlaridan zamonaviy usullarga o'tish	124
G'ofurov Jamoliddin Xusniddinovich	
Jahon miqyosida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	128
Hoshimova Dilnoza Boymirzoyevna, Mahmudova Zulfiya Homidovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning prognostik kompetensiyasini rivojlantirish tamoyillari.....	131
Ikromova Munisa Sheraliyevna	
Bo'lajak muhandislarni kasbiy tayyorgarligini grafik ma'lumotlar asosida oshirishning didaktik asoslari	134
Jumanazarova Zuhra Qosimjonovna	
Sport va jismoniy tarbiya pedagogikasida innovatsion metodlar	138
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	141
Jumayeva Sarvinov Ilhombekovna	
Talabalarda nutqiy tarkibiy tuzilmalarni shakllantirish texnologiyasi	145
Kiyamova Maxbuba Sultanovna	
Innovatsion yondoshuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning amaliy jihatlarini	148
Mamadiyev Jamol	
Ingliz tili matnlarini o'rganishda 6-sinf o'quvchilarining grammatik kompetensiyasini oshirish va tatbiq qilishning samarali usullari.....	152
Sharipova Firuza Mehriddinovna	
Kar va zaif eshituvchi yuqori sinf o'quvchilarining axborot kompetensiyasini rivojlantirish modeli	155
Tursunov Hojiakbar Hamidullo o'g'li	
Maktabgacha ta'limda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim – pedagogik muammo sifatida.....	159
Xallovskaya Maksudaxon Ergashevna	
Altruistik xulq-atvorning shaxsiy va ijtimoiy determinantlari.....	162
Xatamova Ferangiz Ibodulloevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik mahoratini teatr pedagogikasi vositalari orqali rivojlantirishning xorijiy va milliy tajribasi	166
Xudoyberganova Matluba Qulsoxatovna	
Refleksiv yondashuvning ta'lim jarayonidagi o'rni va afzalliklari.....	170
Yodgorova Gulrux Farhodovna	
Совершенство методики формирования компетентности будущих студентов-искусствоведов в условиях цифрового образования.....	174
Юлдашев Эргаш Сабилович	
O'z-o'zini rivojlantirish tushunchasi va uning pedagogik mohiyati.....	177
Kudenov Temurbek Maxsetbaevich	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida hikoya janrini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish dolzarb muammo sifatida	180
Ergasheva Shoxida Nurmuxammadovna	
Ingliz tili darslarini interaktiv tashkil etishda raqamli ta'lim vositalarining o'rni va metodik yondashuvlar	185
Raxmatullayeva Barno Baxtiyor qizi	
The Effectiveness of Using Podcasts to Enhance Listening Comprehension and Vocabulary Acquisition in Secondary School English Classes	189
Meliboyev Zuxriddin Isroil ugli	

O'zbekiston tarixi darslarida pedagogik improvizatsiyani texnologiyalashtirish va raqamlashtirish imkoniyatlari	192
Ergasheva Muhayyoxon G'anijonovna	
Tasviriy faoliyat vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning samaradorligi.....	196
Arslanova Umidaxon Komiljon qizi	
Baxtli pedagoglar sirlari yoki kasbdagi subyektiv farovonlik	201
Adilova Zulfiya Djavdatovna	
Ayollarning siyosiy faolligini oshirishda gender kvotalarining o'rni	204
Abdukaxorova O'g'iloy Isroiljon qizi	
The Content of Developing Students' Communicative Culture Through a Bilingual Approach	207
Abdukhaliyeva Feruzakhon Ulugbek kizi	
Maktabgacha yoshdagi nutqida kamchiligi bo'lgan bolalar so'zlashuv nutqini shakllantirishda o'yin texnologiyalaridan foydalanish ahamiyati.....	210
Abdullayeva Ugiloy Djurayevna	
Chet tili intellektual va kasbiy rivojlanish kaliti	214
Aripova Sayida Abdullaxatovna	
Raqamli etiket: zamonaviy ta'limda yangi madaniyat talabi	217
Rasuljon Atamuratov	
Raqamli xiyonat: zamonaviy munosabatlar va sodiqlik inqirozi.....	221
Azizova Shodiya Utkur qizi	
Badiiy tarjimada leksik birliklarning lingvomadaniy aspektlari	224
Mardiyeva Maxbuba Shavkatovna	
O'quvchilarda funksional savodxonlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan dasturiy platformani pedagogik loyihalash.....	228
Obloqulov Sulaymon Maxmayusuf o'g'li	
Kurashchilar orasida jarohatlarning oldini olish: reabilitatsiya va profilaktik uslublar	232
Ochilova Sarvinoz Salim qizi	
Xalq og'zaki ijodi vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishga tayyorlashning pedagogik-psixologik jihatlari	236
Oxunova Nozimaxon Mirzag'ulom qizi	
Loyiha asosidagi o'qitish orqali yoshlarda liderlik qobiliyatini rivojlantirish usullari.....	239
Risvayeva Charos Zaydilla qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'yinlar vositasida o'rgatishga qaratilgan mashq va topshiriqlarning samaradorligi	242
Toshniyozova Dildora, Meliyeva Nargizaxon	
Bo'lajak o'qituvchilarni tarixiy va ma'naviy ideallarga aksiologik munosabatini rivojlantirish modeli	245
Tursunova Dilnoza Adhamjon qizi	
Shaxs rivojlanishida pedagogika va psixologiyaning o'rni	248
Umirova Guldon Jamoliddin qizi	
Toshkent shahri havosi ifloslanishining sabablari va oldini olish choralari	251
Ungalov Akmal Navruzovich	
Sun'iy intellekt asosida tuzilgan interaktiv platformalar va ulardan foydalanuvchi tajribasi	254
Xabirova Zulfiya Anvarbekovna	
Talabalar ijtimoiy faollik indeksini rivojlantirishda tyutorlik faoliyatining o'rni va ahamiyati	257
Xamrakulov Jasurbek Muxammadjon o'g'li	
Hozirgi davr pedagogikasida sharqona ta'limning ahamiyati.....	260
Yuldasheva Mastura Islamovna	
Пословицы и поговорки как отражение картины мира	263
Алламбергенова Шахноза Садатдиновна	
Raqamlashtirish sharoitida talabalarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini rivojlantirishda mustaqil ta'limning o'rni	268
Abdumannopov Muhammadsahib Muhammadyusuf o'g'li	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy-kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlar.....	272
Khadicha Mukhamadiyeva Karomatovna	

Zamonaviy didaktik yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning analitik va ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirish.....	277
Mo'minova Gulhayo Turg'unboy qizi	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarni tyutorlik faoliyatiga tayyorlashning pedagogik shart-sharoitlari	280
O'rinova Nilufar Muhammadovna	
Aholi o'rtasida yoshlarning pedagogik intervensiyalar orqali ilmiy faolligini oshirish va sog'lom turmush tarzini shakllantirish metodikasi.....	286
Raximov Xasanboy Kamoliddin o'g'li	
Buyuk ipak yo'li – yangi geosiyosiy va iqtisodiy aloqalarning tarixiy asosi sifatida	290
Tugalova Madina Erkin qizi	
Ilk maktabgacha yoshdagi bolalarda sensor tarbiya.....	293
Umarova Muyassarxon A'zamjonovna	
Rus tilida o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari	297
Xanova Dilrabo	
Didactic Possibilities of Teaching English in Primary Schools Based on 3D Interactive Technologies	303
Kholiqova Lutfiya Umurzoqovna	
Raqamli dasturiy vositalari asosida organik kimyo fanini o'qitish jarayonlarini loyihalashtirish modeli	306
Ametova Guljamila Elbrusovna	
Talabalarda informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirishning amaliy asoslarini takomillashtirish	310
Baydjanov Bekzod Xaitboyevich	
Aksiologik yondashuv asosida o'quv mashg'ulotlarini tashkil etishning til o'rganish jarayonidagi ahamiyati.....	314
Choriyeva Feruza Amrullayevna	
Ibrayim Yusupovning "Saksovu" she'rini o'qitish metodikasi	317
Darmonov Allayar Abdilxaq uli	
Innovatsion ta'lim sharoitida talabalarning madaniyatlararo kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi....	320
Ergasheva Anbar Shaymardan qizi	
Oiladagi zo'ravonlik: sabablari, oqibatlari va psixologik yondashuvlar	324
Jo'rayeva Kaniza Akbarali qizi	
Darsda talabalar nutqiy qobiliyatini shakllantirish masalalari.....	329
Kamoliddinova Maftuna Xusniddin qizi	
Nodavlat ta'lim tashkilotlari o'quvchilarida kreativlikni shakllantirishni boshqarish	334
Nasriddinov Xasan Baxtiyor o'g'li	
Nutq nuqsoniga ega bolalarni maktabga tayyorlashda psixologik aspektlar va pedagogik yondashuvlar ...	339
Normatova Maftuna Kengash qizi, Kamolova Gulshoda Jobir qizi	
Talabalarni ma'naviy tarbiyalash diagnostikasining psixologik va pedagogik manbalardagi talqini	346
Saotmuratova Zebo Yuldash qizi	
OTM talabalarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning tashkiliy va pedagogik shart-sharoitlari.....	350
Tokumbetova Mexribonu Shavkat qizi	
Ma'naviy yetuklik sari: jadid adabiyotining o'rni.....	356
Abdullayev Ro'zimuxammad Akramjon o'g'li	
Nemis tilida derivatsion leksik birliklarning o'qitishning lingvodidaktik asoslari	361
Abduraxmanov Sirojiddin Muminkulovich	
Bo'lajak o'qituvchilarda baholash madaniyatini shakllantirish: adolatli, obyektiv va motivatsiyalovchi baholashga tayyorlash	365
Boymirzayev Farxodjon Raxmatjon o'g'li	
Maktab ta'limida ko'paytirishning qulay usullari.....	371
Ergasheva Shahlo Shoabdullo qizi	
Sensor integratsiya buzilishlari bolaning nutq, harakat va hissiy rivojlanishiga ta'siri	375
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Inson jamiyatdagi ish faoliyatida va psixologiyasida sportning o'rni.....	378
Isoqov Nuriddin Halim o'g'li	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini integrativ o'qitishga metodik tayyorgarligini takomillashtirish	382
Jo'rayeva Nargiza Jamolidinovna	
Обучение дошкольников иностранному языку в различных видах неречевой деятельности	386
Марасулова Доно Нигматуллаевна	

Til o'rgatishda matnning didaktik va kommunikativ ahamiyati	389
Ungarbayeva Ayman Davletbayevna	
Munavvarqori Abdurashidxonov – jadidchilik harakatining ma'rifatparvar yo'lboshchisi	393
Xasanboyeva Ruxshona Nurmatjon qizi	
Dars jarayonida o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini shakllantirish	396
Yulchiyeva Shoxsanam	
Особенности использования современных педагогических технологий в преподавании естественных наук в общеобразовательной школе	399
Мажидова Мадина Фархадовна, Мажидов Шерзод Фархадович	
Повышение информационной грамотности и формирование информационной культуры студентов в среде дистанционного обучения.....	403
Р. К. Аюезова	
Воздействие медиа в контексте социального формирования личности.....	407
Хайдарова Гулинур Нурбек кизи	
Теоретические основы развития интеллектуальных способностей студентов	411
Чинкулова Гулмехра Бахроновна	
O'qituvchining o'z darsini tahlil qilishi: tajriba va amaliyot	417
Djuraboyev Maqsudbek Karimbek o'g'li	
Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini rivojlantirishda ma'naviy-axloqiy tadbirlarning o'rni	423
G'aybullayeva Sabohat Ulug'bek qizi, Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining adabiy kompetensiyalarini rivojlantirishda matn ustida ishlashning ahamiyati.....	426
Islomova Xafiza Azamatovna	
O'quvchilarda estetik qobiliyatlarni shakllantirishda xalq og'zaki ijodining tarbiyaviy-metodik salohiyati	430
Kaxarova Gulnora Sa'dullayevna	
Boshqaruv kompetentligi tushunchasining pedagogik psixologik va menejment sohalaridagi ilmiy asoslari va evolyutsiyasi.....	434
Mamatqulova Kimyoxon Abdujalilovna	
Muhandislik ta'limida zamonaviy kompyuter grafikasi vositalari yordamida talabalarning konstruktorlik faoliyatini rivojlantirish.....	438
Muxitdinov Abdurahob Abduvalievich	
Turizm sohasiga oid terminlarni o'qitishda axborot texnologiyasi orqali takomillashtirish	442
Nishanova Hafiza Vafogulovna	
Ilmiy maqola yozish kompetensiyasini rivojlantirishda statistik metodlarni integratsiyalashning ta'limiy samaradorligi	446
Rahimova Indira Quddrat qizi	
Sotsiologiyavistikaning asosiy tushunchalari va konsepsiyalari	451
Rustamova Mohimbonu Maxammadjon qizi	
Pedagogik mahoratni baholashda O'zbekiston va Kanada tajribasining qiyosiy tahlili	455
Tursinova Zoxida Sharabidinovna	
Basketbolning insonning jismoniy va kognitiv rivojlanishiga ta'siri: ilmiy tahlil.....	463
Umarjanov Alimardon Alisher o'g'li	
Talaba qizlar psixik salomatligi xususiyati deviant xulq-atvorni keltirib chiqaruvchi omil sifatida.....	466
Xasanova Mashxura Abduvalievna	
Ta'lim jarayonida o'yinlardan samarali foydalanish texnologiyasi.....	471
Ortiqova Yulduz Akram qizi	
Innovatsion ta'lim muhitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik mahoratini teatr pedagogikasi vositalari orqali rivojlantirish	475
Xudoyberganova Matluba Qulsoxatovna	
Talaba-qizlarda ongli vatanparvarlikni aniqlashda L. Starkining tanqidiy fikrlashni baholaydigan modifikatsiya qilingan testidan foydalanish metodikasi	479
Egamberdiyeva Nodira Melibayevna, Xaydarova Ra'no Anvarovna	
Akademik litseylarda fizikani o'qitish jarayoniga "Case-Study" metodini integratsiyalash	484
Batirov Behzod Baratovich	
Nasriy asarlarni o'rgatish samaradorligini oshirish	489
Maftunaxon Akbarova	

Autik spektr buzilishi bo'lgan bolalarda sun'iy intellekt yordamida shaxsiylashtirilgan o'qitish	493
Norboyeva Zamira Ravshanbekovna	
Milliy libos dizaynida an'anaviy va zamonaviy elementlar uyg'unligi	496
Xo'jamurodova Sevinch Abdilmajidovna	
Роль дидактических игр в развитии пространственного воображения учащихся	499
Валиев А. Н., Иброхимова Д. Н.	
Технология проблемного обучения как средство формирования критического мышления при обучении русскому языку	505
Собирова Гулибарно Зайнитдин кизи	
Bo'lajak o'qituvchilarning amaliyot jarayonida raqamli pedagogik resurslardan foydalanish samaradorligi	510
Djuraboyev Maqsudbek Karimbek o'g'li, To'xtayeva Robiya Ravshanbek qizi	
Changes in Milk Production and Quality Indicators of Milk Flow (Goats) in Accordance With their Origin and Feeding	515
Abdurasulova Kamola G'afurovna, Pardayeva Muborak, Tursunqulova Diyora, Fayziyeva Vazira	
Maktab o'quvchilarining tarixiy jarayonlarni idrok etishida badiiy adabiyotlarning o'rni	519
Akbutayeva Nafisa Bozarovna	
Talabalarda ijodiy kompetensiyaning pedagogik-psixologik jihatlari	525
Berdiyeva Nilufar Berdiyeva qizi	
Bo'lajak muhandislarni kasbiy faoliyatga tayyorlash muhim pedagogik muammo sifatida	529
Ibragimov Abdulla Abdurayimovich	
Nutqiy rivojlanishi sust bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalarda ko'rgazmali-obrazli tafakkur xususiyatlari	536
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Biologiyaning "Ekosistema" bobini muammoli o'qitish metodikasini takomillashtirishga doir materiallarni tanlash tamoyillari	540
Jumanov Muratbay Arepbayevich, Ravshanova Umida Baxriddinovna	
Sharq mutafakkirlarining ma'naviy merosidan maktabgacha yoshdagi bolalarda axloqiy sifatlarini shakllantirishda foydalanish	544
A. Abdumannatov, Kattayeva Xumora Mamadiyor qizi	
Yoshlar ma'naviyatining shakllanishida milliy an'analar va qadriyatlar	548
Kulmatov Primkul Melikuziyevich	
Ingliz tilini o'qitishda kommunikativ yondashuv va ertaklardan foydalanish	552
Madina Tashpulatova	
Globalashuv davrida jahon geografiyasida siyosiy jarayonlar	555
Mamatkulova Mayaguzal Yalkapberdiyevna	
Ixtisoslashgan maktablarda ona tili va adabiyot darslarida kommunikativ mashqlardan foydalanish metodikasi	559
Mavlanova Saidaxon Umarovna	
How Bilingualism Enhances Human Personality	564
Musulmonova Shokhruxa Mukhtorjon kizi	
Axborot texnologiyalar asrida pedagoglarning tarmoq uyushmalari: norasmiy ta'lim platformasi uzluksiz kasbiy rivojlanish vositasi sifatida	568
Pulatova E'tibor Obidovna	
Oliy ta'lim muassasalarida talabalarga ma'naviy qadriyat sifatida insonparvarlik tuyg'ularini singdirish prinsiplari	572
Xakimova Marxabo O'raqovna	
Harbiy vatanparvarlik tushunchasi va uning nazariy asoslari	576
Xudoyqulov Alimjon Obloqulovich	
Bo'lajak pedagoglarni kompetensiyaviy yondashuv asosida sinf rahbari faoliyatiga tayyorlashning texnologiyasi	579
Xusenova Sadaqat Botirovna	
Dars jarayonida o'quvchilarning diqqat etishmovchiligini oldini olish	585
Yulchiyeva Shoxsanam	
Факторы, влияющие на развитие духовно-эмоционального интеллекта: методы и приёмы его развития на уроках литературы	589
Наврузова Е. П.	
Об особенностях применения энергетических терминов на уроках русского языка	592
Халикова Мухтарам Набиевна	

Klaks-pedagogikasi: G'arbiy Yevropadan O'zbekiston ta'lim amaliyotiga integratsiya imkoniyatlari	595
<i>Adilova Noila Baxridin qizi</i>	
New Modern Technologies in Teaching the Science of Ontogenesis Psychology.....	600
<i>Ahmadjonova Nargizaxon Adiljanovna, Turg'unova Sarvinoz</i>	
Psycholinguistic Characteristics of Prospective Teachers and Their Impact on Communicative Competence	604
<i>Babayeva Shahnoza Oybek qizi</i>	
Developing Intellectual Skills in Preschool Preparatory Groups.....	607
<i>Ergalieva Janar Aytkalievna</i>	
Arxitektura ta'limida virtual va kengaytirilgan reallik ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	610
<i>Foziljonova Mohichexaxon Rahimjon qizi</i>	
Multimediali o'rgatuvchi majmua hayot faoliyati xavfzislgi va mehnat muhofazasi fanini o'qitishning elektron vositasi sifatida	614
<i>Hamidov Odil Abdurasulovich</i>	
Tizimli yondashuv asosida o'quvchilarning ma'naviy dunyoqarashini rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	618
<i>Hasanova Gulbahor Davlatmamatovna</i>	
The Role of Art in Developing Creativity in Preschool Children.....	623
<i>Ibragimova Lizakhan Avezovna, Jakhmetova Aynura Azamatovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy fikrlashni shakllantirishda hikoya janrining o'rni.....	625
<i>Isroilova Bibioysha Ikromjon qizi</i>	
Pedagogik tolerantlik zamonaviy oliy ta'lim muasssasalari magistratura talabalarining professional sifati sifatida	632
<i>Narzullayev Doniyor Shuxrat o'g'li</i>	
Case Study metodini biologiya ta'limiga integratsiya qilish orqali o'quvchilarning tabiiy-ilmiy kompetensiyalarini shakllantirish	639
<i>Raupova Mehrinigor Haydarovna</i>	
Rinolaliya nutq nuqsoniga ega bo'lgan bolalar tasavvur xususiyatlari	644
<i>Ruziyeva Guzal Shuxrat qizi</i>	
Talabalarda statistik va ehtimollik tafakkurini shakllantirishda 5E modelining o'rni	647
<i>Saliyeva Sevara Ma'mirbek qizi, Botirova Mavluda To'xtasin qizi</i>	
Inklyuziv ta'lim jarayonini tashkil etish jarayoni va samaradorligi	651
<i>To'xtamatova Maftuna Ismonjonovna</i>	
STEAM ta'lim texnologiyasining optika bo'limini o'qitishdagi samaradorligi.....	655
<i>Turdaliyev Ulug'bek Valijon o'g'li</i>	
Umumta'lim maktablarida chet tili o'qitishda raqamli platformalarni integratsiya qilishning texnologiyasi va samaradorlik modeli	658
<i>Tursunboyeva Mavjudaxon Shukurillo qizi</i>	
Autistik spektri buzilishi bo'lgan bolalarda sensor-motor korreksiya asosida psixomotor rivojlanishni qo'llab-quvvatlash tizimi	664
<i>Usmanova Nilufar Ilhom qizi</i>	
Prostata bezining xavfsiz giperplaziyasi profilaktikasini augmented reality texnologiyasi asosida o'qitishni takomillashtirish	670
<i>Xo'jamberdiyev O'tkirbek Egamberdi o'g'li</i>	
Ecological Education in General Education Schools.....	675
<i>Xojanov Baxadir Keunimjaevich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida talabalarning volontyorlik faoliyatini tashkil etishning nazariy jihatleri	678
<i>Xushnazarova Ma'mura Nodirovna</i>	
Xalq qo'shiqlari orqali 6–7-sinf o'quvchilarida adabiy- nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish	681
<i>Yuldasheva Noila Ravshan qizi</i>	
Креативное мышление: на пути к совершенствованию	685
<i>Абдулбориева Мехруза Анвар қизи</i>	
Зарубежный опыт в профессиональном образовании: тенденции и перспективы.....	689
<i>Азизова Асаль Руслановна</i>	
Muloqot turlari klassifikatsiyasi xususida shaxslararo muloqot madaniyati	693
<i>Urakov Sherzod Raxmonovich, Usarov Orifjon Olimovich</i>	

KLAKS-PEDAGOGIKASI: G'ARBIY YEVROPADAN O'ZBEKISTON TA'LIM AMALIYOTIGA INTEGRATSIYA IMKONIYATLARI

Adilova Noila Baxridin qizi

Andijon davlat pedagogika instituti tayanch doktranti

Annotatsiya: Maqola G'arbiy Yevropada keng tarqalgan, ammo O'zbekiston pedagogik amaliyotida deyarli noma'lum bo'lgan zamonaviy ta'lim yo'nalishi – "Klaks-pedagogika" (Klax-Pädagogik)ni o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotchilar Klaks-pedagogikani mustaqil pedagogik yo'nalish sifatida ko'rsalar-da, u Fridrix Freybel va Mariya Montessori kabi ilgari mavjud bo'lgan g'oyalar va konsepsiyalarning ta'siridan butunlay holi emas. Aksincha, Klaks-pedagogika bu olimlarning tegishli konstruktiv yondashuvlarini bolaning individual qiyofasini inobatga olgan holda o'z maqsadlariga erishishda qo'llaydi. Ushbu pedagogika kompetensiyaga yo'naltirilgan fan sohasi bo'lib, shaxsni uning rivojlanishi va ta'lim olish jarayonida qo'llab-quvvatlaydi. U rivojlanish va o'rganish davomida egallanishi lozim bo'lgan kompetensiyalarni belgilab beruvchi uzluksiz o'quv dasturiga asoslanadi. Maqolada Klaks-pedagogika mazmuni tahlil qilinib, u maktabgacha ta'limning davlat ta'lim standartida e'lon qilingan asosiy tamoyillar bilan taqqoslangan.

Kalit so'zlar: Klaks-pedagogika, kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuv, individual ta'lim yo'llari, maktabgacha ta'lim tamoyillari.

Abstract: This article is devoted to the study of Klax Pedagogy (Klax-Pädagogik), a modern educational approach that is well-known in Western Europe but remains largely unfamiliar within the pedagogical practice of Uzbekistan. Researchers consider Klax Pedagogy as an independent pedagogical framework, though it is not entirely free from the influence of earlier educational theories, such as those of Friedrich Fröbel and Maria Montessori. On the contrary, it incorporates these scholars' constructive approaches while focusing on the child's individual image in achieving its goals. Klax Pedagogy is a competence-oriented discipline that supports the individual throughout their development and learning process. It is based on a continuous educational curriculum that outlines the competencies to be acquired through development and learning. The article attempts to analyze the content of Klax Pedagogy and compare it with the core principles of preschool education as defined in the national educational standard.

Key words: Klax Pedagogy, competence-based approach, individual learning trajectories, principles of preschool education.

Аннотация: Статья посвящена изучению современного образовательного направления – "Класс-педагогика" (Klax-Pädagogik), широко распространённого в странах Западной Европы, но практически неизвестного в педагогической практике Узбекистана. Исследователи рассматривают Класс-педагогику как самостоятельное педагогическое направление, однако оно не свободно от влияния идей и концепций таких выдающихся педагогов, как Фридрих Фрёбель и Мария Монтессори. При этом Класс-педагогика использует их конструктивные подходы с учётом индивидуального образа ребёнка для достижения собственных целей. Это компетентностно-ориентированная дисциплина, направленная на поддержку личности в её развитии и обучении. Она базируется на непрерывной образовательной программе, описывающей компетенции, которые необходимо сформировать в процессе развития и обучения. В статье проведён анализ содержания Класс-педагогики и её сопоставление с основными принципами дошкольного образования, отражёнными в государственном образовательном стандарте.

Ключевые слова: Класс-педагогика, компетентностно-ориентированный подход, индивидуальные образовательные траектории, принципы дошкольного образования.

KIRISH

Zamonaviy O'zbekiston ta'lim tizimida ilmiy va jamoatchilik miqyosida keng muhokama qilinadigan muammolar mavjud. Har qanday mamlakatda ta'lim tizimi yutuq va kamchiliklar bilan ajralib turadi, ularni o'rganish pedagogika nazariyasi va amaliyotining rivojlanish istiqbollari kengaytiradi. O'zbekiston pedagogikasi o'ziga xos xususiyatga ega bo'lib, sovet maktabining eng yaxshi jihatlari saqlab qolgan holda ta'limni demokratlashtirish yo'lidani bormoqda. Bu o'zbek xalqining mentaliteti, tarixi va madaniyati bilan bog'liq ta'lim

falsafasi va qadriyatlarini belgilaydi. Qiyosiy pedagogika doirasida dunyoning turli mamlakatlaridagi zamonaviy ta'lim yo'nalishlari bilan tanishish pedagogika ta'lim yo'nalishi talabalarini kasbiy tayyorlashda muhim vazifani bajaradi va ta'lim tizimini rivojlantirish uchun xorijiy tajribani qo'llash imkonini beradi. Ushbu maqolaning dolzarbligi va amaliy ahamiyati Yevropaning Klaks-pedagogikasi tajribasini o'rganish, uning mazmunini tahlil qilish va asosiy qonuniyatlarini O'zbekiston davlat maktabgacha ta'lim standartining asosiy tamoyillari bilan taqqoslashdan iborat.

Tadqiqotning yangiligi, o'zbek tilidagi ma'lumotlar segmentida Klaks-pedagogikasi bo'yicha materiallar deyarli uchramaydi. O'zbekistonning zamonaviy ta'lim tizimida ilmiy va jamoatchilik miqyosida keng muhokama qilinadigan bir qator muammolar mavjud. Ammo shuni aytish kerakki, dunyoning istalgan mamlakatida ta'lim tizimi ham yutuqlar, ham kamchiliklar bilan ajralib turadi, ularni o'rganish pedagogika nazariyasi va amaliyotining rivojlanish istiqbollarini kengaytirishga ta'sir qiladi.

Sovet maktabining eng yaxshi tomonlarni saqlab qolgan va shu bilan birga ta'limni demokratlashtirish yo'lidan borayotgan O'zbekiston pedagogikasi avloddan avlodga o'tadigan va o'zbek xalqining mentaliteti, uning tarixi va madaniyati bilan bog'liq bo'lgan ta'lim falsafasi va qadriyatlarini belgilab beruvchi o'ziga xos xususiyatga ega bo'ldi.

Qiyosiy pedagogika doirasida dunyoning turli mamlakatlaridagi zamonaviy ta'lim yo'nalishlari dinamikasi bilan tanishish Pedagogika ta'lim yo'nalishi talabalarini kasbiy tayyorlashda asosiy vazifani bajaradi va ta'lim tizimini rivojlantirish uchun xorijiy tajribani qo'llash imkonini beradi. Aksariyat hollarda bu me'yoriy hujjatlarni yaxshiroq tushunish va maktabgacha ta'lim bo'yicha davlat ta'lim standarti qoidalarini to'g'ri talqin qilishni o'rganish uchun kerak.

Ko'rib chiqilayotgan muammoning dolzarbligi va amaliy ahamiyati tadqiqotimiz mavzusini belgilab berdi, uning maqsadi ta'limning kompetentsiyaga yo'naltirilgan sohasi – "Klaks-pedagogika" (Klax-Pädagogik) bilan bog'liq bo'lgan Evropaning pedagogika borasidagi tajribasini o'rganish, shuningdek ushbu pedagogika mazmunini tahlil qilish, asosiy qonuniyatlarini O'zbekiston davlat maktabgacha ta'lim standartining asosiy tamoyillari bilan taqqoslashdan iborat. Tadqiqotning yangiligi shundaki, o'zbek tilidagi ma'lumotlar segmentida klaks-pedagogika bo'yicha materiallar deyarli uchramaydi. Ta'lim sohasining nazariyotchi va amaliyotchi mutaxassislar, pedagogika ta'lim yo'nalishi talabalari esa o'zlarining kasbiy ehtiyojlari bilan bog'liq tegishli bilimlarni egallash huquqiga egadirlar.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

"Klaks-pedagogika" 1990 yilda taniqli nemis pedagogi, zamonaviy ilmiy-ommabop nashrlar muallifi Antye Bostelmann tomonidan tashkil etilgan. Bu olim Evropadagi pedagogik muassasalar uchun xalqaro ta'lim xizmatlarini ko'rsatuvchi Klaks-gruppning asoschisi va boshqaruvchi direktori. Klaks-gruppning bosh qarorgohi Berlinda joylashgan.

Klaks-pedagogika nomining etimologiyasiga kelsak, biz uning nemis tilidan tarjimasining ikkita versiyasiga amal qilamiz, bunda so'zning grafik tasviriga emas, balki tovushiga e'tibor qaratamiz:

- 1) der Klaks – ozgina, qatra;
- 2) ein Klaks sein – umuman arziyas, oson, jo'n narsa.

Ikkinchi ma'nosini klaks-pedagogika asoschisining veb-saytidagi bo'limlardan biri "Gutes pädagogisches Material zu finden, ist nicht immer ein Klaks" jumlasini bilan boshlanishiga bog'lash mumkin. Jumla o'zbek tiliga quyidagicha tarjima qilinadi: "Yaxshi pedagogik materialni topish - oson ish emas".

Birinchi ta'rif batafsilroq tushuntirishni talab qiladi, chunki u yangi pedagogik yo'nalish muallifining shaxsiy tarixi bilan bog'liq. Sharqiy Germaniyadan kelgan diplomli pedagog Antye Bostelmann o'qishni tamomlagach, dastlab Berlindagi bolalar bog'chasining birida mudir o'rinbosari bo'lib ishlagan. Berlin san'at maktabining kechki bo'limida o'qiganligi uchun esa umumta'lim maktablarida rasm chizishdan fakultativ mashg'ulotlar olib borish imkoniga ega bo'lgan. Berlin devori qulaganidan so'ng u badiiy yo'naltirilgan xususiy tasviriy san'at maktabini yaratishga qaror qildi. Bu erda bolalar maktabdan keyin shug'ullanishlari mumkin bo'lgan. Shu tariqa, 1990 yilda Klaks (Klax- eV) jamiyati tashkil etildi, uning nomi Klaks – "rangli tomchi, dog" ma'nosini ham anglatardi. Dastlab maktab bolalar uchun rasm, kulolchilik va raqs kurslarini taklif qildi. Bugungi kunda xalqaro ta'lim muassasasi sifatida "Klaks" Germaniya va Shvetsiyada bolalar bog'chalari, maktablar, shuningdek, ta'lim va malaka oshirish muassasalarini boshqaradi.

Yo'nalish asoschisi Antye Bostelmann va uning izdoshlari Klaks-pedagogikani ma'nodor va uslubiy yondashuv sifatida tavsiflaydilar. Klaks-pedagogika ta'lim berish va g'amxo'rlik qilinishi kerak bo'lgan bola yoki shaxsga yondashuvdan boshlanadi. Bu yondashuv har bir bolani kuchli hamda zaif tomonlarini e'tirof etish va o'quvchiga rivojlanishda individual ta'lim olish sur'atiga mos ravishda yordam berish kerak, degan ishonchga asoslanadi.

Kontseptual jihatdan klaks-pedagogikasi - bu shaxsga qaratilgan kompetentsiyaga yo'naltirilgan pedagogikadir (Bostelmann, 2011). Avvalo, ushbu yo'nalish shaxsning rivojlanishi va ta'lim olishi jarayonida egalashi kerak bo'lgan kompetentsiyalarning tavsifi berilgan uzluksiz o'quv dasturidan foydalanishni nazarda tutadi. Xususan, beshta asosiy kompetentsiya targ'ib qilinadi:

- 1) ijob qilish va muammolarni hal qilish (balki muammoga ijodiy yondashuvdir);
- 2) ijtimoiy kompetentsiya;
- 3) o'rganish qobiliyati va o'z faoliyatini o'zi tashkil etish;
- 4) bag'rikenglik va muloqotga ochiqlik;
- 5) Men-kompetentsiyasi.

Kompetentsiyaga yo'naltirilgan o'quv dasturi turli ta'lim muassasa-larida barcha ta'lim jarayonlarini rejalashtirish va amalga oshirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Bolalar bog'chasidan kattalar ta'limigacha bo'lgan uzluksiz ta'lim tizimi institutsional cheklovlarisiz o'sish va o'rganish imkonini beradi. O'qitish faoliyatining asosiy yo'nalishi portfolio ustida ishlashga qaratilgan. Portfolioda mutaxassis o'qituvchilar bolaning rivojlanish holatini hujjatlashtirishi uchun individual reja va diagnostika usullaridan foydalanadilar.

Klaks-pedagogika mavjud ta'lim islohoti harakati yoki tendentsiyasidan bevosita kelib chiqmagan. U ta'lim berishning tarixiy an'alariga ishora qilmaydi. Shunga qaramasdan Klaks-pedagogika Fridrix Fryobel' (Fryobel', 2005; Sauerbrey, Winkler, 2018), Mariya Montessori (Montessori, 2006) va Redjio pedagogikaning nazariy postulatlarini kabi ba'zi epistemologik va islohotchilikka moyil pedagogik g'oyalar ta'sir ko'rsatdi.

Klaks-pedagogika yuqoridagi tushunchalarni o'z maqsadlari yo'lida va bolaning o'z qiyofasini hisobga olgan holda qo'llashning dolzarbligi va ma'nodorligi nuqtai nazaridan e'tirof etadi. Agar bazaviy muvofiqlik mavjudligi aniqlansa, bugungi nuqtai nazardan va zamonaviy tadqiqotlar asosida pedagogik faoliyatda muvaffaqiyat va'da qiladigan ushbu pedagogik g'oyalarning mos keluvchi elementlari klaks-pedagogika jarayoniga moslashtiriladi va joriy qilinadi va uning tarkibiy qismlari sifatida yanada rivojlantiriladi.

Ko'rib chiqilayotgan pedagogik yo'nalishdagi yagona pedagogik harakatning asosi to'rtta tamoyildan iborat (1-rasm).

1. Ta'limning individual traektoriyalari (chapda)
2. Ijtimoiy hamjamiyat (tepada, o'ngda)
3. Chinakam katta yoshli (pastda, chapda) (O'rtaga- o'quvchi, ijtimoiy kompetentli bola)
4. Loyihalashtirilgan muhit (pastda, o'ngda)

So'z har doim o'rganayotgan shaxs, uning individual rivojlanishi traektoriyalari, ijtimoiy hamjamiyat, loyihalashtirilgan muhit va chinakam katta yoshli inson haqida boradi. Pedagogik ish markazida mas'uliyatni o'z zimmasiga olishga qodir shaxs turadi. Atamalar o'qituvchilarni fikrlashga undaydigan, o'z qarorlarini qabul qilish va amaliyotga tatbiq etish imkoniyatini beradigan harakatlar bo'yicha tavsiyalarni anglatadi.

Shunisi qiziqki, klaks-pedagogikaning muallifi bo'lgan Antye Bostelmann ushbu yondashuv tamoyillarining universalligiga ishonch bilan qaraydi: "Barcha pedagogik masalalarni shu to'rtta tamoyilga ko'ra tasniflash mumkin. Bu tamoyillar bir xil darajada muhim, ammo ular har bir vaziyatda ham rol o'ynamaydi. Tamoyillar o'rtasidagi bog'liqlik hal qiluvchi ahamiyatga ega".

Biz Ante Bostelmannning fikriga qo'shilishimiz kerak, chunki bu "to'rt tamoyil o'rtasidagi bog'liqlik"da biz ma'lum standartlar bilan belgilangan pedagogik tizimni ko'ramiz.

Klaks-pedagogikasining kelib chiqishi va kontseptsiyasi:

“Klaks-pedagogika” 1990-yilda taniqli nemis pedagogi, ilmiy-ommabop nashrlar muallifi Antje Bostelmann tomonidan tashkil etilgan. Antje Bostelmann Yevropadagi pedagogik muassasalar uchun xalqaro ta’lim xizmatlarini ko’rsatuvchi Klaks-gruppning asoschisi va boshqaruvchi direktori hisoblanadi, uning bosh qarorgohi Berlinda joylashgan. “Klaks” so’zining etimologiyasi nemis tilidan ikkita versiyaga ega: “ozgina, qatra” (der Klaks) yoki “umuman arzimaydi, oson, jon narsa” (ein Klaks sein). Ikkinchi ma’no Klaks-pedagogikasi asoschisining veb-saytidagi “Yaxshi pedagogik materialni topish – oson ish emas” jumlasini bilan bog’liq.

Birinchi ta’rif Antje Bostelmannning shaxsiy tarixi bilan bog’liq bo’lib, u Sharqiy Germaniyadan kelgan pedagog bo’lib, Berlin devori qulaganidan so’ng badiiy yo’naltirilgan xususiy tasviriy san’at maktabini yaratishga qaror qilgan. 1990-yilda Klaks (Klax-eV) jamiyati tashkil etildi, uning nomi “rangli tomchi, dog” ma’nosini ham anglatardi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Bugungi kunda Klaks Germaniya va Shvetsiyada bolalar bog’chalari, maktablar, shuningdek, ta’lim va malaka oshirish muassasalarini boshqaradi. Klaks-pedagogikasi ma’nodor va uslubiy yondashuv sifatida ta’riflanadi va ta’lim berish va g’amxo’rlik qilinishi kerak bo’lgan bola yoki shaxsga yondashuvdan boshlanadi. Bu har bir bolaning kuchli va zaif tomonlarini e’tirof etish va rivojlanishda individual ta’lim olish sur’atiga mos ravishda yordam berish kerak, degan ishonchga asoslanadi. Klaks-pedagogikasi shaxsga qaratilgan kompetensiyaga yo’naltirilgan pedagogikadir. Bu yo’nalish shaxsning rivojlanishi va ta’lim olishi jarayonida egallashi kerak bo’lgan kompetensiyalarning tavsifi berilgan uzluksiz o’quv dasturidan foydalanishni nazarda tutadi.

Beshta asosiy kompetensiya targ’ib qilinadi:

- 1) ijod qilish va muammolarni hal qilish;
- 2) ijtimoiy kompetensiya;
- 3) o’rganish qobiliyati va o’z faoliyatini o’zi tashkil etish;
- 4) bag’rikenglik va muloqotga ochiqlik;
- 5) Men-kompetensiyasi.

Kompetensiyaga yo’naltirilgan o’quv dasturi turli ta’lim muassasalarida barcha ta’lim jarayonlarini rejalashtirish va amalga oshirish uchun asos bo’lib xizmat qiladi.

Klaks-pedagogikasining tamoyillari va O’zbekiston maktabgacha ta’lim standartiga mosligi:

Klaks-pedagogikasi to’rtta asosiy tamoyilga asoslanadi:

- 1) Ta’limning individual traektoriyalari;
- 2) Ijtimoiy hamjamiyat;
- 3) Chinakam katta yoshli inson;
- 4) Loyihalashtirilgan muhit.

Antje Bostelmann ushbu tamoyillarning universalligiga ishonadi va ular orasidagi bog’liqlik hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ta’kidlaydi.

O’zbekiston maktabgacha ta’limining davlat ta’lim standartida belgilangan asosiy qoidalar Klaks-pedagogikasi tamoyillari bilan qiyoslanadi:

“Har bir bolaning individual xususiyatlariga asoslangan ta’lim faoliyatini yo’lga qo’yish” tamoyili Klaks-pedagogikasining “individual ta’lim traektoriyalari”ga to’liq mos keladi.

Klaks-pedagogikasining “ijtimoiy hamjamiyat” tamoyili O’zbekiston davlat ta’lim standartining “bolalar va kattalarning yordami va hamkorligi”, “tashkilotning oila bilan hamkorligi”, “bolalar rivojlanishining etnik-madaniy holatini hisobga olgan holda” kabi tamoyillari bilan bog’liq bo’lishi mumkin. “Loyihalashtirilgan muhit” tamoyili O’zbekistonning “makonning ta’lim salohiyatini maksimal darajada amalga oshirishni ta’minlaydigan” bolalar bog’chasining rivojlantiruvchi predmetli-makonli muhiti (RPMM) haqida gapirishga imkon beradi. RPMM Maktabgacha ta’lim davlat ta’lim standartining bir qator tamoyillarini amalga oshirishda muhimdir, masalan: bolaning bolalikning barcha bosqichlarini to’liq bosib o’tishi, ijtimoiy-madaniy va oilaviy an’analar bilan tanishtirish, kognitiv qiziqishlarni shakllantirish.

Klaks-pedagogikasining to’rtinchi tamoyili – “chinakam kattalar” – nafaqat “har xil faoliyat turlarida bolalar tashabbusini qo’llab-quvvatlash”ni nazarda tutadigan O’zbekiston davlat ta’lim standart qoidalarida, balki o’qituvchining bolaning shakllanishi uchun mas’uliyatida ham qo’llaniladi. Klaks-pedagogika kattalar o’z hayotiy tajriba va bilimlari bo’yicha bolalar fikrlashiga mos kelmasligi holatiga mas’uliyat bilan yondashish zarur deb

hisoblaydi. Klaks-pedagogika doirasida ishlaydigan professor-o'qituvchilardan refleksiv jarayonga tayyor bo'lish talab qilinadi. Antje Bostelmannning fikricha, o'qituvchilar o'z mahoratiga ishonadigan, ammo o'zini o'quvchidek tutadigan, o'z kasbiy malakalari ustida tirishqoqlik bilan shug'ullanadigan, bolalar uchun ibrat bo'ladigan va jamiyat qadriyatlarini yetkazishga ko'maklashadigan shaxslar bo'lishi kerak.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Germaniyada maktabgacha ta'lim variativlik, xilma-xillik va diversifikatsiya g'oyalariga asoslanadi, ammo davlat ta'lim standarti yo'q. Shunga qaramay, Klaks MChJ sifat va standartlarning iqtisodiy indikatorlariga asoslanib faoliyat yuritadi, mijozlarning ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan. Ota-onalar va bolalar o'rtasida so'rovnomalar o'tkazish, shuningdek, audit va xodimlarning o'zini o'zi baholashi orqali tekshiriladigan sifatga intilish Germaniya Klaks-pedagogikasining mohiyatini O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimining asosiy tamoyillariga yaqinlashtiradi. Germaniyaning o'ziga xos ijtimoiy-madaniy xususiyatlariga qaramasdan, Klaks-pedagogikasi kontseptsiyasi O'zbekiston bolalar bog'chasi pedagoglari uchun tushunarli va foydali bo'lishi mumkin.

O'zbekiston maktabgacha ta'limining standartlari mutaxassislar oldiga ma'lum talablarni qo'yadi va pedagoglar hamda boshqaruv xodimlarining kasbiy rivojlanishi, shu jumladan qo'shimcha ta'lim olishlari uchun sharoitlar yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Bostelmann A. (2011). Klax-Pädagogik: Kinder kompetent machen. Berlin: Klax Verlag. <https://klax.de>
2. Montessori, M. (2006). The Absorbent Mind. Oxford: Clio Press. <https://montessori-nw.org>
3. Fröbel F. (2005). The Education of Man. New York: Dover Publications. <https://archive.org/details/educationofman00fr>
4. OECD (2020). Early Childhood Education and Care Policy Review. <https://www.oecd.org/education/school/earlychildhoodeducationandcare.htm>
5. Broström, S. (2015). Play and Learning in Early Childhood Education. Routledge. <https://www.routledge.com>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.